

Pojmovost a filosofie

Filosofie je záležitostí myšlení: filosofovat nemůžeme jinak, než že určitým způsobem myslíme. Tento filosofický způsob myšlení má dvojí stránku: jednak je vnitřní záležitostí samotného myšlení, jednak se týká toho, co je tématem (nebo také „předmětem“) našeho myšlení. Filosofování může začínat teprve tehdy, když se myšlení začne vnitřně strukturovat pomocí pojmů. Kde nejsou pojmy a pojmovost, tam žádné myšlenkové úsilí ani podnikání nemůže nabýt filosofické povahy a nemůže ustavit filosofii. Filosofického charakteru tedy nemůže myšlení nabýt volbou tématu: nejsou žádná témata, která by bylo možno označit jako filosofická a která by bylo možno „uchopit“ resp. postihnout, vyjádřit jinak než filosoficky, pokud to chceme vzít se vší přísností a přesností. Tzv. filosofická témata mají smysl jen pro toho, kdo si alespoň do jisté míry osvojil filosofický způsob uvažování. Tak, jako je obtížné, ne-li marné, mluvit s hluchým o melodiích nebo se slepým o barvách, tak je nesnadné a někdy marné poukazovat na filosofické problémy člověku, který nechce nebo není schopen filosoficky myslet. Evropská civilizace a kultura jsou ovšem bez filosofie nemyslitelné. Mnozí lidé se však na tento individuální i společenský životní styl jen vnějškově adaptují, ale nepřijímají jej za svůj ve všech jeho formách a dimenzích. Ovládnou nezbytnou rutinu, ale nepodílejí se na onom nezbytném tvůrčím úsilí, bez něhož rutina a návyky ztrácejí smysl. A to platí zvláštní měrou o filosofickém způsobu myšlení a zejména o jeho pojmovosti. Mnoho, snad většina lidí si osvojuje práci s hotovými pojmy a pojmovými schématy, ale nedokáže a ani nechce s pojmy experimentovat, vymýšlet nové, zkusmo je dávat do dosud uznávaných souvislosti a zkoumat nejenom platnost těchto nových pojmů, ale z jejich perspektivy také platnost oněch uznávaných pojmových souvislostí.

(Písek, 940707-1.)